

Dr. Zdenka Čebašek Travnik,

zdravnica, specialistka psihiatrije in sistemska družinska terapevtka

Dr. Zdenka Čebašek Travnik, ki je avtorica številnih strokovnih in poljudnih prispevkov s področja alkoholne politike in odvisnosti od alkohola ter družinske terapije, kandidira za predsednico **Zdravniške zbornice Slovenije**. Volitve so bile sredi decembra, čaka pa jo še drugi krog sredi letošnjega januarja. Izziva se je lotila skrajno resno in profesionalno: svojo vizijo delovanja zbornice je v sodelovanju s kolegi strnila v knjžičico s pomenljivim naslovom *Stebri zdravništva* in podnaslovom *Profesionalizem nas povezuje*.

Kolegi jo cenijo in spoštujejo zaradi njene-ga dostojanstva, poguma in integritete, kar je pokazala tudi kot varuhinja človekovih pravic v letih 2007-2013, in politične neobremenjenosti. Sicer pa: »Optimizem je v moji naravi, takšna sem.« Prekmurka, vpeta v globalno okolje, se rada druži z ljudmi, ki imajo smisel za humor.

PREDVSEM – NEODVISNO DELOVANJE
»Zdaj,« pravi, »bolj kot v času mandata varuhinje razumem, da za politike nisem bila več zanimiva, čim so spoznali, da se ne opredelujem za nobeno politično opcijo.« Ideja ombudsmana jo

je prevzela prav zaradi neodvisnega delovanja in pomoči ljudem, ki se morajo boriti proti državi ali drugi močni instituciji. Skupno moč morajo najti tudi zdravniki, ki poleg lastnega nezadovoljstva požirajo še kritike pacientov zaradi neustreznih razmer, zdravstvo se otepa s korupcijo, kadrovsko krizo, pravkar poteka zdravniška stavka, škandali, lobiji, splošno nezadovoljstvo. Toda Stebri zdravništva niso namenjeni le kandidaturi, opozarja avtorica, temveč želijo spodbuditi razprave in posledične spremembe, ne glede na izid volitev. Saj, denimo, za eno od soavtoric »zbornica že dolgo ni ustanova, ki me zastopa, ampak odtujena, uradniška hiša«. Da bi zbornico spet vzeli za svojo vsi njeni člani, bo treba »dodati nove vsebine, predvsem pa moč za spremembe«, pravi dr. Čebaškova, oziroma da bi »profesionalizem, z njim pa etika in dostojanstvo, znotraj zbornice dobili posebno mesto«. Kje pravzaprav zgrabiti bika za roge? Katere so najbolj nevarne točke in kje so meje profesionalizma? »Na eni strani gre za odnos zdravnikov in zobozdravnikov do naše zbornice. Če velik del članstva ne čuti več pripadnosti svoji organizaciji, ji ne zaupa in se počuti odtujeno, zbornica izgublja moč, ki jo potrebuje za ureničevanje svojih nalog.« Rešitev tega problema vidi v tem, da vodenje zbornice prevzamejo ljudje z novo, drugačno vizijo, v kateri bo več iskrenega zanimanja za probleme članstva, za bolj etičen odnos do vseh, z več možnostmi za mlade in več spoštivosti do starejših. »Profesionalizem pa je tisti okvir, ki nam pri tem daje osnovo, na kateri lahko gradimo.«

KJE JE SVEŽ VETER?

Avtorica *Stebrov zdravništva* tudi ugotavlja, da v javnih zdravstvenih organizacijah ni skoraj nobene možnosti, da bi zavel svež veter z vodji, pripravljenimi na sodelovalno vodenje. Je res vedno in povsod samo denar, vprašam. »Ne gre toliko za denar, zdravniki s podjetniško žilico imajo precej možnosti, da tudi dobro zaslužijo. Treba je jasno povedati tudi to, da bi se mnogi zdravniki odpovedali nadurnemu delu, če bi to bilo mogoče. Pa ni, saj prav s čezmernimi obremenitvami zdravnikov in tudi drugih zdravstvenih delavcev naš zdravstveni sistem še funkcionira.« Kako velik problem je to, dodaja, smo lahko doživeli že po nekaj dneh novembrske stavke. »Dogaja se še nekaj drugega – obstoječi sistem onemogoča, da bi vodje lahko ustrezno nagrajevali bolj prizadevne zdravnike. Tako tisti, ki delajo manj, kot bi lahko, ne občutijo nobenih posledic, tisti, ki so bolj prizadevni in obremenjeni, pa izgorevajo. Zato v takšnih razmerah tisti, ki so resnično sposobni, ne želijo opravljati vodstvenih nalog.«

TEŽAVNA NEOBREMENJENOST

Pravijo, da je napočil čas, da pride na mesto predsednika zdravniške in zobozdravniške

Pred prihodom v urad varuha človekovih pravic si je dr. Zdenka Čebašek Travnik prizadevala za ustanovitev slovenske veje mednarodnega združenja *Materae* proti pijanim voznikom. Ni bilo posluha, čeprav je alkoholizem pri nas eden najbolj perečih problemov? »Z enoletnega študija na univerzi Johns Hopkins v ZDA sem prinesla več dobrih idej o tem, kako bi lahko zmanjšali bremena alkoholizma pri nas. Ena takih idej je bila ustanovitev nevladne organizacije *Materae* proti pijanim voznikom, ki je žal ostala neuresničena. Vendar bi rada pohvalila ustanovitev in delovanje Zavoda vama pot, ki uresničuje del poslanstva *Materae* proti pijanim voznikom. V zadnjih letih so se razvile različne oblike preventivnega delovanja, ki si jih lahko vsakdo ogleda na spletni strani <http://www.infomosa.si> letos pa bomo v Sloveniji tudi gostitelji 7. evropske konference o alkoholni politiki. Žal pa smo hkrati pričali ponovnemu porastu smrtnih žrtev v prometu in tudi številu pijanih voznikov. Čaka nas še veliko dela.«

zbornice »neobremenjena oseba«. To dr. Zdenka Čebašek Travnik kot pribito je. Zato jo je, kot smo že omenili, politika »odpisala«. Kot varuhinja človekovih pravic je celo doživela, da se njene predstavitve več kot 400 strani obsegajočega poročila za leto 2011 v Državnem zboru RS ni udeležil niti en minister. Tudi predsednik vlade si sanj ni vzel časa. To je, milo rečeno, ignoranca oziroma brezbržnost izvršilne veje oblasti.

»Sama si neobremenjenost predstavljam kot preprosto dejstvo, da nikomur nisem nič dolžna – niti političnim silam niti kapitalu niti kakšnim drugim povezavam. Poleg tega lahko mirno povem, da večina takratnih politikov ni poznala pomena in dela neodvisne institucije, kot je varuh človekovih pravic. Mene pa je ideja ombudsmana prevzela prav zaradi neodvisnega delovanja in pomoči ljudem, ki se borijo proti državi ali drugi močni instituciji. Takšna institucija je za zdravnike lahko tudi **zdravniška zbornica**. Številni zdravniki so mi opisali situacije, v katerih so želeli in pričakovali pomoč naše zbornice, žal brez pričakovanega odziva. Podobno velja tudi za več kot deset let stare poskuse, da bi organizirali strokovno pomoč za zdravnike – tudi zdravniki smo lahko bolniki. Posebej huda je stiska pri zdravnikih, ki trpijo zaradi duševne

motnje. Zdravniški ombudsman bi deloval kot neodvisni svetovlani organ, več o tem sem napisala v *Stebrih zdravništva*.«

DOSTOJANSTVO ČLOVEKA

Prijazna sogovornica posebej opozarja, da je v medicini spregledana vrednota dostojanstvo človeka in da bi delo na kakovosti moralo postati ena od poglavitnih nalog **zdravniške zbornice** in zdravstvene politike.

Ko se je po končanem mandatu varuhinje človekovih pravic vrnila v medicino, se je posvetila temam, ki v medicini nimajo dovolj poudarka. »Vprašanja, povezana s človekovim dostojanstvom, so me tako pritegnila, da sem preštudirala vso dostopno literaturo. Zaman sem iskala tovrstno literaturo v slovenskem jeziku, saj je nimamo. To nam pove, da smo v medicini dolgo časa dajali prednost tehničnemu znanju, zapostavljali pa tisto, ki mnogim pacientom pomeni zelo veliko, razumevač in spoštljiv odnos vsega zdravstvenega osebja do človeka, ki zaradi bolezni ali poškodbe trpi.«

Javno se je zavezala, da bo kljub hudim osebnim preizkušnjam v svoji profesionalni karieri še naprej mislila s svojo glavo in da jo bo pri tem vodilo tudi srce. »Moje vodilo so že dlje časa besede sira Williama Oslerja (1849-1919), ki me spremljajo pri mojem delu in ki jih je čudovito prevedla kolegica zdravnica Alenka Höflerle Felc: 'Medicina je umetnost, ne obrt, poklicanost, ne posej; poklicanost, v katerem je srce udeleženo v enaki meri kot razum.' Čeprav je od Oslerjeve smrti minilo že skoraj sto let, njegove besede postajajo znova aktualne, saj nas zdravnike opominjajo, da del svojega poslanstva opravljamo tudi s srcem.«

Knjiga *Stebri zdravništva* se končuje z mislijo o humorju kot konstruktivnem obrambnem mehanizmu, ki »velikokrat pomaga in praktično nikoli ne škodi«. Od kod takšen optimizem? »Optimizem je v moji naravi, takšna sem. Brez optimizma in prepričanja, da zmorem sprožiti pozitivne spremembe v ljudeh ne bi mogla opravljati težkih nalog v svojem poklicu, niti v mandatu varuhinje človekovih pravic.« Rada se druži z ljudmi, ki imajo smisel za humor: »Ti me vedno znova utrdijo v prepričanju, da je tudi s pomočjo humorja mogoče najti izhode iz težavnih situacij.« Kje pa si nabira oziroma najde vir moči? »Lahko bi rekla, da iz treh virov: narave (imam kar velik permakulturni vrt), prijateljev in kar je najvažnejše – družine, ki me podpira. Imam tri zlate vnuke, same fante. Živimo na istem naslovu in se imamo prav fajn. ☺

»Raziskave, ki pričajo o tem, da smo tudi zdravniki v stiski, so narejene tudi na naši, domači populaciji. A zdaj se, da razen objav v strokovnih revijah in na kongresih nimajo nobenega učinka na izboljšanje razmer. Nobenih sistemskih rešitev, nobenih predlogov o tem, kaj bi bilo treba narediti – kratkoročno in dolgoročno –, da bi zmanjšali stopnjo izgorevanja in izgorelosti in preprečevali

OPTIMIZEM

je u njeni naravi